

PIOTR ZAREMBA

OPTYMIZM MORALNY W PIERWSZEJ KSIEDZE PSALMÓW

Tytuł artykułu, „Optymizm moralny w Pierwszej Księdze Psalmów”, jest streszczeniem pewnej obserwacji, a mianowicie autorzy lub redaktorzy niektórych psalmów postrzegali moralny stan natury ludzkiej w sposób dość optymistyczny. Oczywiście nie znaczy to, że nie zauważali swoich niedociągnięć i osobistych klęsk lub że nie napawały ich one żalem. Wiele fragmentów przekonuje, że tak właśnie było. Obok nich jednak rysuje się też pozytywna strona moralnej kondycji człowieka¹.

Warto wspomnieć o tej kwestii, ponieważ cała Księga Psalmów ma ogromne znaczenie dla jednej z najważniejszych instytucji Starego Testamentu – dla modlitwy, zarówno w jej osobistym, jak i kultowym wymiarze.

Czas powstania poszczególnych psalmów nie ma dla niniejszych rozważań zasadniczego znaczenia. W większości przypadków ramy czasowe są trudne do jednoznacznego ustalenia. Łączy się to choćby z tym, że jeden Psalm może składać się z części należących do różnych okresów historii języka, można go odnieść do różnych sytuacji politycznych i społecznych znanych z długiej i bogatej historii wspólnoty wiernych; łączy się to również z tym, że modlitwa, w sposób mniej lub bardziej zinstytucjonalizowany, była zawsze obecna w życiu Izraela. Stąd psalmy mają wyraźny wymiar uniwer-

¹ Ps 26,11: *Ja natomiast będę chodził w swej niewinności, / Wykup mnie i okaż nade mną miłosierdzie!*

salny. Podobny uniwersalny wymiar jest charakterystyczny także dla poruszanych w nich kwestii etycznych.

Niniejsze rozważania ograniczają się do Pierwszej Księgi Psalmów ze względów praktycznych, a także z uwagi na ich propozycyjny charakter.

PRZYKŁADY

Optymizm moralny daje o sobie znać w sześciu fragmentach. Zaprezentowane tłumaczenie jest dosłowne, ale ta dosłowność dotyczy nie tyle słów, ile elementów kulturowych, które wersja polska stara się oddać.

Ps 7,4-9

4 JHWH, mój Panie, jeśli to uczyniłem,
 Jeśli na moich dłoniach jest wina,
 5 Jeśli temu, kto żyje ze mną w pokoju, odpłaciłem złem
 Lub bez powodu ograbiłem mego wroga²,
 6 To niech ściga nieprzyjaciel moją duszę³ i niech schwyta,
 Niech me życie wdepcze w ziemię,
 A mą godność zmiesza z prochem! Sela.
 7 Powstań⁴, JHWH, w swoim gniewie,
 Podnieś się przeciwko furii moich wrogów.

² Lub: *gnębiiciela*. Wers 5. jednak może streszczać wysuwane przeciwko Psalmiście oskarżenie, zwłaszcza że możliwy jest następujący przekład fragmentu: *Jeśli mojemu sprzymierzeńcowi wyrządziłem zło lub uratowałem jego wroga puszczać go z pustymi rękami* (lub: *Jeśli mojemu sprzymierzeńcowi wyrządziłem zło przez to, że uratowałem jego wroga, puszczać go z pustymi rękami*). Chodziłoby w tym przypadku o wiarołomstwo, o złamanie przysięgi. Pewien wgląd w kulturową sytuację daje cytat z hetyckiego traktatu: „z moim przyjacielem, będziesz moim przyjacielem, a z moim wrogiem – moim wrogiem”. Chodziłoby zatem o to, że Psalmista za opłatą uratował wroga swojego sprzymierzeńca (P.C. Craigie, *Psalms 1-50* (WBC 19), Dallas 1983 (*SESB, Stuttgarter Elektronische Studienbibel Stuttgart Electronic Study Bible*, Stuttgart 2004. www.sesb-online.de).

³ *Dusza*: gdziekolwiek w przekładzie dosłownym pojawia się *dusza*, hebr. נֶפֶשׁ (*nefes*), należy brać pod uwagę wieloznaczność tego słowa w hebrajskim. O jego ostatecznym znaczeniu decyduje w najpełniejszym stopniu kontekst, który jest „królem” przekładu, ale i to nie zawsze, gdyż zdarza się, że zarówno psychiczny, jak i fizyczny wymiar tego słowa dobrze pasuje do przekładu. Samo słowo może oznaczać: *gardło, oddech, życie*; może też – w sensie zaimka osobowego – być synonimem osoby ludzkiej.

⁴ *Powstań, podnieś się i stań* nie sugerują, że Psalmista uważa, że Bóg jest bezczynny. Chodzi o kontekst militarny, podobnie jak w Lb 10,35; Sdz 5,12.

Stań⁵, mój Boże!⁶ Zarządź sąd!⁷
 8 Niech gromada narodów Cię otoczy,
 Ponad nimi powróć na wysokość⁸.
 9 JHWH wytoczy sprawę ludom.
 Sądź mnie, JHWH, zgodnie z mą sprawiedliwością,
 I według mej prawości [sprawuj] nade mną [sąd]⁹.

W wersecie 9. autor Psalmu zapewnia o swojej sprawiedliwości i prawości. Jak wskazują na to poprzednie wersety, obie te cechy opisać można także jako *sprawiedliwość okazaną wrogowi* lub *lojalne zachowanie warunków sojuszu*.

W następujących dwóch fragmentach moralny optymizm autora zaznacza się prawdopodobnie najwyraźniej.

Ps 17,2-5

2 Niech sprzed Twojego oblicza wyjdzie wyrok na mnie,
 Niech Twoje oczy zobaczą to, co prawe.
 3 Doświadczyłeś moje serce,
 Odwiedziłeś [mnie] nocą,
 Podałeś mnie próbie, [ale] nic nie znajdziesz:
 Postanowiłem, że moje wargi
 nie splamią się wykroczeniem¹⁰.
 4 Co do czynów ludzkich, według słowa Twoich warg,
 Ja wystrzegąłem się ścieżek bandytów.
 5 Mocne są moje kroki na Twoich szlakach,
 Nie poślizgnęły się moje stopy.

Autor jest tu przekonany, że jego nienaganność wytrzyma nawet najcięższą próbę. Optymizm ten próbuje pomniejszyć tekst grecki Septuaginty (G), który przekłada hebrajskie imperfectum: בַּלְתִּי־חַטָּאָה za pomocą aorystu passivi: οὐχ εὐρέθη¹¹. Podobnie rzecz ma się z innymi tłumaczeniami, na przykład: Biblii Gdańskiej (BG)¹², Biblii Warszawskiej (BW)¹³, J.B. Rotherham (Rhm), New English Bible (NEB), New Living Translation (NLT)¹⁴.

⁵ Lub: *Zbudź się* – nie ze snu, lecz ze stanu spokoju, czyli: *baczność, naprzód* (zob. militarny aspekt tego słowa w Sdz 5,12).

⁶ Lub: *względem mnie, ze względu na mnie*, jak to jest w MT.

⁷ Lub: *Zarządzili sąd!* W tekście przetłumaczono jednak to wyrażenie w sensie perfectum prekatywnego.

⁸ *powróć na wysokość*, lub być może: *zasiądź na sąd na wysokości*. Mogłoby tak być w przypadku gdyby וַיָּשִׁיב, czyli: *powróć, poprawić* na וַיָּשִׁיב, czyli: *zasiąść na sąd*.

⁹ *[sprawuj] nade mną [sąd]*, lub: *O, Najwyższy* (zob. Pwt 33,12).

¹⁰ Lub: *nie wykroczą moje wargi*.

¹¹ A. Rahlfs, *Septuaginta. Vetus Testamentum Graecum*, Göttingen 1979.

¹² BG: *Biblia Święta, to jest całe Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Warszawa 1961.

¹³ BW: *Biblia, to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Warszawa 1975.

¹⁴ C. Vaughan, *The Word. The Bible From 26 Translations*, Gulfport 1991.

Niektórzy komentatorzy (np. *Word Biblical Commentary*¹⁵ i *Biblia Poznańska*¹⁶) próbują tłumaczyć te śmiało twierdzenia, umieszczając je w specyficznym kontekście.

Ps 18,20-27

20 Wyprowadził mnie na szeroką przestrzeń,
Wyratował mnie, gdyż ma we mnie upodobanie.
21 JHWH postąpił ze mną słusznie,
zgodnie z moją sprawiedliwością,
Oddał mi według czystości moich rąk.
22 Strzegłem bowiem dróg JHWH
I nie sprzeniewierzyłem się mojemu Bogu –
23 Bo mam przed sobą wszystkie Jego prawa
I Jego przykazań nie odrzucam od siebie.
24 Byłem wobec Niego nienaganny
I pilnowałem się, aby nie popełnić przewinienia.
25 Dlatego JHWH oddał mi według mojej sprawiedliwości,
Według czystości moich rąk przed Jego oczami.
26 Z wiernym obchodzisz się wiernie,
Z człowiekiem nienagannym – nienagannie.
27 Z czystym okazujesz się czysty,
A z przewrotnym postępujesz nieprzewidywalnie¹⁷.

Moralny optymizm autora utrzymuje go w tym przypadku w przekonaniu, że Bóg ma w nim upodobanie. G ponownie osłabia siłę tego twierdzenia, przekładając je jako *ῥύσεται με ὅτι ἠθέλησέν με* (wyratował mnie, ponieważ mnie chciał). Główne polskie tłumaczenia, BG, Biblia Tysiąclecia (BT)¹⁸, Biblia Poznańska (BP) i BW, oddają to zdanie jako „umiłował mnie”. Wersje angielskie, w większości przypadków, idą za Tekstem masoreckim (MT). Dalsza część fragmentu jest równie silna w swojej wymowie.

Następne trzy fragmenty nie są już tak wyraźnie optymistyczne:

Ps 26,2-6

2 Zbadaj mnie, JHWH, i doświadcz,
Poddaj próbie moje nerki i moje serce!¹⁹
3 Gdyż mam przed oczyma Twoją łaskę
I postępowałem w Twojej prawdzie²⁰:
4 Nie zasiadałem z ludźmi fałszywymi
Ani z podstępными nie chodzę.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ BP: *Pismo święte. Stary i Nowy Testament*, Poznań 2003.

¹⁷ Lub: *przewrotnie, zawile*.

¹⁸ BT: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań 2000.

¹⁹ *Nerki* uchodziły za siedlisko emocji, *serce* za siedlisko myśli.

²⁰ Lub: *zgodnie z Twoją wiernością*.

5 Nienawidziłem zgromadzenia złoczyńców
I z bezbożnymi nie usiądę.

6 Umyję w niewinności swe ręce
I obejdem wokół Twój ołtarz, JHWH...

Ps 39,2

2 Stwierdziłem: Będę strzegł moich dróg,
Abym nie zgrzeszył swym językiem.
Przytrzymam²¹ na uwięzi moje usta,
Dopóki jest przede mną bezbożny.

Ps 41,13

13 Lecz wesprzesz mnie ze względu na mą prawość
I postawisz mnie przed sobą na wieki.

Wyżej przytoczone fragmenty pozytywnie wyrażają się o zdolności życia w sposób, który Boga satysfakcjonuje. Autor ma pewność, że jest w stanie dowieść swojej niewinności i ujarzmić swój język – co jest ciekawym stwierdzeniem w porównaniu z negatywnymi wnioskami nowotestamentowego Listu św. Jakuba. Autor ma też nadzieję, że ze względu na swoją prawość uzyska Bożą pomoc.

WNIOSKI

Optymistyczne podejście do kondycji moralnej człowieka pociąga za sobą szereg konsekwencji teologicznych, społecznych i moralnych. Ponieważ podejście takie łączyło się z modlitwą jako instytucją, musiało kształtować zarówno świadomość jednostki, jak i relacje społeczne.

1. Optymistyczne podejście do kondycji moralnej człowieka może oznaczać, że istnieje jednostkowa lub osobista sprawiedliwość – jakkolwiek ograniczona i skontekstualizowana – która jest w stanie wytrzymać Boży osąd. Pokora nie musi się wówczas opierać na bezwzględnej negacji własnego potencjału moralnego, lecz raczej na realistycznej samoocenie. Realizm natomiast jest dobrym fundamentem pod odpowiedzialność osobistą i społeczną.

Optymistyczne podejście do kondycji moralnej człowieka rzuca również światło na następujące fragmenty:

²¹ *Przytrzymam*, אֶשְׁמְרָה w MT. Być może: אָשֵׁם, czyli: *włożę*, por. G.

Ps 7,9

9 JHWH wytoczy sprawę ludom.
Sądź mnie, JHWH, zgodnie z mą sprawiedliwością,
I według mej prawości [sprawuj] nade mną [sąd]²².

Ps 11,5.7

5 JHWH bada sprawiedliwego i bezbożnego,
Lecz Jego dusza nienawidzi tego, który kocha gwałt.
7 Gdyż JHWH jest sprawiedliwy,
[On] kocha sprawiedliwość,
Prawi zobaczą Jego twarz.

Ps 12,2

2 Ratuj²³, JHWH, gdyż zabrakło pobożnych,
Gdyż znikli²⁴ wierni spośród synów ludzkich.

Ps 14,5

5 Tam obleciał ich strach,
Gdyż Bóg jest z rodem²⁵ sprawiedliwym.

Ps 33,1

1 Radujcie się²⁶ w JHWH, sprawiedliwi!
Prawym przystoi pieśń chwały²⁷.

Ps 34,13-14

13 Jakim ma być człowiek,
który chce mieć przyjemność z życia,
Kochać dni, by móc oglądać dobro?
14 Powstrzymuj swój język od zła
I swoje wargi od mówienia fałszu.

Ps 37,37-38

37 Wzoruj się na niewinnym i przyglądaj się prawemu,
Bo przyszłość należy do człowieka pokoju.
38 Natomiast przestępcy razem wzięci zginą,
Przyszłość bezbożnych będzie zniszczona.

²² [sprawuj] nade mną [sąd], lub: O, Najwyższy (zob. Pwt 33,12).

²³ Ratuj: Ratuj mnie G.

²⁴ Lub: jest niewielu.

²⁵ Lub: w gronie.

²⁶ Lub: Wirwajcie, zob. 32,11.

²⁷ Lub: Prawi, pieśń chwały jest słuszna!

2. Optymistyczne podejście do moralnej kondycji człowieka może oznaczać, że pozytywne cechy ludzi sprawiedliwych, nienaganych lub niewinnych nie są czysto teoretyczne.

Ps 1,2

2 A jego rozkosz to Prawo JHWH,
Nad Jego Prawem rozmyśla dniem i nocą²⁸.

Ps 37,4

4 Rozkoszuj się JHWH,
A spełni pragnienia²⁹ twego serca.

Ps 15,2-5

2 Ten, kto żyje nienagannie
I czyni to, co prawe;
Mówi prawdę w swoim sercu³⁰,
3 Nie obmawia swoim językiem³¹,
Nie wyrządza zła swemu bliźniemu,
I nie rzuca obelg na swego sąsiada.
4 Nikczemny w jego oczach – odrzucony³²,
A bojących się JHWH ma w poważaniu.
Choćby przysięgł coś na własną szkodę³³,
nie wycofa się.
5 Swych pieniędzy³⁴ nie pożyczą na lichwę
I nie bierze łapówki, by szkodzić niewinnemu³⁵.
Ten, kto tak postępuje, nie zachwieje się nigdy.

Ps 24,3-5

3 Kto wstąpi na górę JHWH?
I kto stanie na Jego świętym miejscu?
4 Ten, kto ma niewinne dłonie oraz czyste serce,
Kto nie skłaniał swej duszy do marności³⁶
I nie przysięgał fałszywie³⁷,

²⁸ *za dnia i nocą*, idiom: *nieustannie*.

²⁹ Lub: *a odpowie na prośby twego serca*.

³⁰ *Mówi prawdę w swoim sercu*: lub: (1) *Mówi prawdę, [która mieszka] w jego sercu*; (2) *Mówi prawdę, [płynącą] z jego serca*.

³¹ W 5/6HevPs brak: *Nie obmawia swoim językiem*. M. Abbe, Jr., P. Flint, E. Ulrich, *The Dead Sea Scrolls Bible: The Oldest Known Bible Translated for the First Time into English*, New York 1999.

³² *Nikczemny jest w jego oczach odrzucony* lub: *Wzgardzony w jego oczach jest odrzucony*.

³³ Lub: *blźniemu swemu*: por. G.

³⁴ Idiom: *srebra*.

³⁵ Lub: *na niekorzyść niewinnego*.

³⁶ Idiom: *Nie pragnie tego, co marne*.

³⁷ *przysięgał fałszywie: przysięgał fałszywie swemu bliźniemu*: G.

5 Ten dostąpi błogosławieństwa od JHWH
I sprawiedliwości od Boga swego zbawienia.

Jeśli rzeczywiście pozytywne cechy ludzi sprawiedliwych, nienaganych i niewinnych nie są czysto teoretyczne, to wysiłki moralne człowieka, tak indywidualne jak zbiorowe, nie są same przez się skazane na niepowodzenie. Przeciwnie, w odpowiednich warunkach mogą zakończyć się sukcesem. Moralny optymizm staje się tutaj wytyczną zachowań człowieka. W tym kontekście indykatywny wymiar etyki św. Pawła jest tym bardziej zrozumiały.

3. Optymistyczne podejście do moralnej kondycji człowieka może oznaczać, że ludzkie zaufanie i miłość do Boga są w stanie Go zadowolić.

Ps 5,12

12 Lecz radość spotka tych wszystkich, którzy ufają Tobie,
Będą się głośno weselić na wieki;
Ty ich będziesz osłaniał,
A ci, którzy kochają Twe imię,
Będą się cieszyć w Tobie.

Dlatego w duchowym życiu jednostki jest miejsce na ogłoszenie swojego sukcesu:

2 Tm 4,7

Toczyłem piękny bój. Bieg ukończyłem. Wiarę – zachowałem. Teraz czeka mnie wieniec sprawiedliwości...

4. Optymistyczne podejście do moralnej kondycji człowieka równoważy inny obraz natury ludzkiej zawarty w Ps 14,2-3:

2 JHWH spojrzął z niebios na synów ludzkich,
By zobaczyć, czy jest ktoś rozumny, poszukujący Boga.

3 Wszyscy zoczyli, razem spodleli.
Nikt nie czyni dobra, brak choćby jednego.

Taki wniosek, przytoczony w Liście św. Pawła do Rzymian 3,12, jest niezaprzeczalnie prawdziwy, ale bez moralnego optymizmu niweczy jakkolwiek odpowiedzialność osobistą. Sam św. Paweł wypowiada się pozytywnie o ludzkiej zdolności poznania Boga w Rz 1,20:

Jego niewidzialna istota, to jest wieczna moc i boskość, od stworzenia świata przemawia w Jego dziełach, wyraźnych przecież i widocznych – tak że nie mają wymówki.

W Pierwszej Księdze Psalmów ten negatywny obraz człowieka pojawia się jeszcze pięć razy, za każdym razem równie jaskrawo.

Ps 19,13-14

13 Uchybienia – kto zrozumie?

Od ukrytych oczyść mnie,

14 Od zuchwałych również chroń swojego sługę,

Aby nie panowali nade mną.

Ps 25,7.11.18 (Psalm pokutny)

7 Grzechów mej młodości i mych przestępstw
nie pamiętaj,

Według swojej łaski pamiętaj o mnie,

Ze względu na Twoją dobroć, JHWH.

11 Ze względu na swoje imię, JHWH,

Przebacz moją winę, gdyż jest wielka.

18 Wejrzyj³⁸ na moją nędzę i mój znój,

I zabierz wszystkie moje grzechy.

Ps 32,2.6

2 Szczęśliwy człowiek, któremu JHWH
nie poczytuje winy³⁹,

A w jego duchu⁴⁰ nie ma fałszu!⁴¹

6 Dlatego niech się modli do Ciebie

Każdy pobożny w czasie szukania.

Ps 38,2-6

2 JHWH, nie karć mnie w swoim gniewie

I nie poprawiaj mnie w swej zapalczowości!

3 Bo utkwiły we mnie Twoje strzały

I spadła na mnie Twoja ręka.

4 Nie ma w moim ciele zdrowego miejsca –

Z powodu Twojego wzburzenia,

Nie ma pokoju w moich kościach

Z powodu mojego grzechu.

5 Gdyż moje winy przewaliły się nad moją głową⁴²,

Są jak wielkie brzemię, zbyt ciężkie dla mnie.

6 Moje rany już cuchną i ropieją

Z powodu mojej głupoty.

³⁸ Konstrukcja akrostyczna przemawia za odczytem $\eta\alpha\eta\kappa$, czyli: *spotkaj, wyjdź naprzeciw*.

³⁹ Lub: *nie weźmie pod uwagę winy*. Ps 32,1-2a cytowany jest w Rz 4,7-8. Paweł cytuje jednak za tekstem G: $\mu\alpha\kappa\acute{\alpha}\rho\iota\omicron\iota\ \delta\omega\upsilon\ \acute{\alpha}\phi\acute{\epsilon}\theta\eta\sigma\alpha\nu\ \acute{\alpha}\iota\ \acute{\alpha}\nu\omicron\mu\acute{\iota}\alpha\iota\ \kappa\alpha\iota\ \delta\omega\upsilon\ \acute{\epsilon}\pi\epsilon\kappa\alpha\lambda\acute{\upsilon}\phi\theta\sigma\alpha\nu\ \acute{\alpha}\iota\ \acute{\alpha}\mu\alpha\rho\tau\acute{\iota}\alpha\iota\ \mu\alpha\kappa\acute{\alpha}\rho\iota\omicron\varsigma\ \acute{\alpha}\nu\eta\rho\ \omicron\upsilon\ \omicron\upsilon\ \mu\eta\ \lambda\omicron\gamma\acute{\iota}\sigma\eta\tau\alpha\iota\ \kappa\acute{\upsilon}\rho\iota\omicron\varsigma\ \acute{\alpha}\mu\alpha\rho\tau\acute{\iota}\alpha\nu$, czyli: *Szczęśliwi, którym odpuszczono nieprawości i których grzechy zakryto; szczęśliwy człowiek, któremu Pan nie przypisze grzechu*.

⁴⁰ *w duchu: w ustach*: G, *w sercu*: Peszitta (S), zob. Craigie, *Psalms 1-50*.

⁴¹ Lub: *obludy, zdrady, podstęp*.

⁴² Lub: *gdyż moje grzechy przerastają mnie*.

Porównaj z Ps 39,5-14:

5 Spraw, JHWH, abym poznał swój kres
 I to, jaka jest miara moich dni –
 Bo chcę wiedzieć, jak jestem znikomy!
 6 Oto wymierzyłeś moje dni na szerokość [kilku] dłoni⁴³,
 Okres mego życia jest jak nic przed Tobą.
 Tak! Tylko tchnieniem jest każdy człowiek,
 [nawet wysoko] postawiony. Sela.
 7 To prawda, niczym w cieniu porusza się człowiek,
 To prawda – na próżno się miota⁴⁴.
 Gromadzi, a nie wie, kto to weźmie.
 8 A teraz, Panie, na co czekam?
 Moja nadzieja jest w Tobie!
 9 Ratuj mnie od wszystkich moich przestępstw.
 Nie wystawiaj mnie na zniewagę bezmyślnego.
 10 Zamilkłem, nie otwieram swych ust,
 Bo to Ty tak sprawiłeś⁴⁵.
 11 Odwróć ode mnie swój cios!
 Ginę przez wrogość⁴⁶ Twojej ręki.
 12 Karcisz człowieka karami za winę
 Niszczysz jak mól to, co mu miłe⁴⁷ –
 To prawda, tchnieniem jest każdy człowiek. Sela.
 13 Wysłuchaj, JHWH, mojej modlitwy,
 Skłoń swe ucho na moje wołanie!
 Nie bądź niemy w obliczu moich łez!
 Gdyż jestem dla Ciebie przechodniem,
 Pielgrzymem – jak wszyscy moi ojcowie.
 14 Odwróć ode mnie swe spojrzenie,
 Bym się uśmiechnął, nim odejdę
 i już mnie nie będzie!

5. Optymistyczne podejście do moralnej kondycji człowieka dowartościowuje jego godność osobistą.

Chciałbym zakończyć cytatem z hymnu o niezaprzeczalnej wartości kultycznej⁴⁸:

⁴³ *Dłoń* lub *piędz*, szerokość czterech palców: 1Krl 7,26; Jr 52,21.

⁴⁴ *na próżno się miota*: *na próżno się miotają*: הַבֵּל יְהִימִין MT. Być może: הַבֵּלִי הַמִּיִן, czyli: *marne bogactwo*.

⁴⁵ Lub: (1) *Bo Ty zadziałałeś*; (2) *Bo Ty mnie stworzyłeś*: G.

⁴⁶ *wrogość*, תִּנְרָה *sila*, por. G.

⁴⁷ *to, co mu miłe*, תִּמְרוֹד. Być może: *jego piękno*, תִּמְרוֹד. G: *jego duszę: rozpuszczasz jego duszę jak pajęczynę*.

⁴⁸ Craigie, *Psalms 1-50*.

Ps 8,5-7

5 Czym jest człowiek, że o nim pamiętasz,

Albo syn człowieczy, że otaczasz go troską?

6 Uczyniłeś go niewiele mniejszym od Boga⁴⁹,

A uwieńczyś chwałą i godnością⁵⁰.

MORAL OPTIMISM IN THE PSALTER'S BOOK I

Summary

The title of the paper: "Moral Optimism in the Psalter's Book I" summarizes an observation that the authors or redactors of some Psalms express an optimistic view on the moral condition of their nature. It is not to say that they did not notice their failures and shortcomings, or that they were not repentant for them. It is to say that there are instances where they were positively optimistic about their moral condition.

The issue seems worth noting because of significance of the Psalms for one of the most important institutions of the Old Testament, which is prayer – in its both personal as well as cultic dimensions.

The observations noted in the paper lead the author to five conclusions: An optimistic view on human moral condition (1) may mean that there is an individual righteousness – even though limited and contextualized – able to stand the scrutiny of God's judgment; (2) may mean that positive characteristics of the righteous, the blameless and the guiltless are not to be thought of as purely theoretical; (3) may mean that trust and love toward God may have at least some aspect of adequacy; (4) balances the pessimistic view on a human being; (5) adds value to the dignity of a man.

⁴⁹ *od Boga*: lub: (1) *od istot niebieskich* (2) *anielskich*: G.

⁵⁰ Lub: *powagą, dostojęstwem, zaszczytem*.